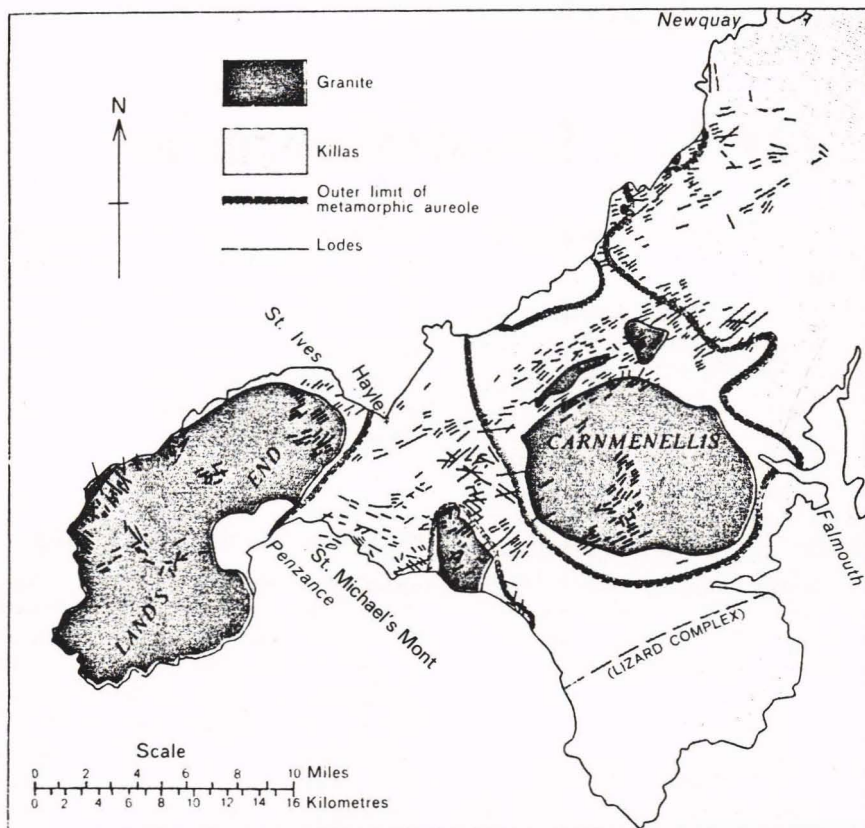

En første tur til Cornwall

Av John Herman Paxal

Et så stort og interessant område som denne britiske landsdel med tusentalls gruver kan ikke overkommes på en enkelt sommertur. Det må bli etapper med en første tur vesentlig for orientering i landskap og muligheter. Som en første tilnærming viste det seg av verdi å kontakte det geologiske museum i Penzance, som vennlig sendte litteraturlister. Det er antakelig ikke mange områder som er så undersøkt geologisk og så beskrevet som dette. Særlig var skriftene fra Royal Geological Society of Cornwall av betydning, og en rekke interessante gruveområder kunne settes på programmet. Det skulle vise seg at mange gruver var jevnet med jorden og utlagt til beiter, noen i drift var ikke tilgjengelige, men det var mer enn nok av de 3000 gruver en regner at Cornwall har hatt som var tilgjengelige og givende fra et rockhound-synspunkt.

Fordeling av mineral «lodes» i vestre Cornwall. Etter «The metallic mining region of south-west England». Mem.Geol.Surv., 1956.

Det var praktisk å slå seg ned i Hayle. Det kan en gjøre når en er ute i juni måned. Da er det mulig å få leiet en av de 700 campingvogner, som står oppstilt mellom veggen og havet. Vogner med stue, to soverom, kjøkken, bad og wc koster ikke mer enn en norsk campinghytte vanligvis gjør, men i ukene etter stiger prisene voldsomt, etter en fastlagt skala.

Ved Hayle ligger Wheal Alfred, en gammel gruve som engang var berømt for sine fine pyromorphitt. Til Penzance er det et par mil. Museet er lite, men av interesse, og det selges mineraler fra Cornwall. Herfra er det ikke langt til Land's End, hvor en fra en slette kan se utover granittblokkene, som havet har vasket og formet. I syd-vest ligger The Isles of Scilly, som vikingene kalte Syllingar, og som en en tid trodde var oldtidens «Cassitirites» - tinnøylene. De er nå kjent for sine tidlig-dyrkede blomster.

Turen nordover langs vestkysten av Land's End-halvøya fører en forbi flere kjente tinn- og koppergruver via St. Ives tilbake til Hayle. Største delen av halvøya består av granitt som har trengt gjennom sedimentære lag slik som flere andre steder i Cornwall. Land's End-granitten anses å gi særs gode eksempler på hydrotermal-innvirkning med greisenisering, kaolinisering og turmalinisering.

Drar en den andre veien tilbake til Penzance og langs kysten til Lizard Point, kommer en først til Marazion og til St. Michal's Mount. Akkurat som Mont St. Michel på den andre siden av kanalen, er dette en øy en kan gå over til ved lavvann. Den er geologisk interessant, men i privat eie, dog åpen til besiktigelse. Strendene på fastlands-siden er kjent for funn av smykkestein som agat, citrin

m.fl. Men St. Michal's Mount er historisk kjent som utskipningssted for metaller. I bronsealderen ble kopper og gull skipet fra Irland til Hayle (hayl betyr elvemunning på cornisk) og tatt over land til St. Michal's Mount og gjenutskipet til Britannia og Europa. Det lyder sannsynlig at dette også var en av Cassiteridene, som fønikerne dro til for å hente tinn. Marazion, som ligger innenfor på fastlandet, har muligens sitt navn fra cornisk «marghas yow» - torsdagsmarked, eller «marghas ion» - to markeder. Og Marazion var et av de viktigste steder for utvinning av strømtinn fra elvene der. Nylig er både St. Ives Bay utenfor Hayle og Mount's Bay undersøkt for mulige strømtinnavleiringer på havbunnen. (Også i nabofylket Devon var det strømtinn).

Lenger øst ligger et granittområde, som strekker seg innover i landet. Såvel her som rundt Land's End-granitten og granittområder lenger nord-øst, har en fått mineraliseringsområder i varmeutstrålingen fra smeltet granitt og strømtinn kan senere være frambrakt ved forvitring i cassiterittsonene. Drar en nordover gjennom granittområdet fra Ashton (øst for Marazion) vil en komme forbi Tregonning Hill, hvorfra kaolin først ble tatt ut til britisk fajanseproduksjon. Lenger nord ligger Great Work Mine, som på 1500-tallet var den betydeligste tinngruve i Cornwall. Dreier en så vest mot Boscrege vil en komme til Wheal Ruth, som ble drevet til 1939 og som fortsatt har friske stuffer på berghallene (wheal betyr arbeid/gruvearbeid).

En tur til Lizard Point fører en inn i en helt annen geologi. Det er et overdekket platå, og vil en studere geologien må en komme ned langs

sjøen. Det er en innviklet geologi, men for en stor del er det serpentinserte peridolitter. Ut på pynten lå et verksted for produksjon av vaser, urner, boller m.v. av en vakker, grønn serpentin. Ved kjøp fikk en ekstra stuffer av materialet. Dette er Englands sydligste punkt.

Tilbake til tinngruvene så ble disse åpnet i middelalderen og formodentlig først ute ved kysten fra Land's End og nordover. Her gikk flere tinnårer helt ut i dagen og kunne drives fra sjøsiden og innover. En forvitring fra gammelt av, har ført til at mineraler også kan dukke fram i sanden utenfor etter pågang fra sjøen. Men det er ikke alltid lett å komme ned til stranden, og en må også være oppmerksom på tidevannet. På enkelte steder går det an å bade med vakter

som passer på at en ikke blir tatt av havet. I et lite dalføre langs kystvegen nord for Hayle ligger en nedlagt arsengruve. En finner tette ansamlinger av arsen med hvit fluoresens. Litt nordenfor ligger Tolgus gruver, som er i drift og som er innrettet med et museum, hvor folk kan se gangen i tinnutviklingen. Ute på et platå med utsikt over havet, ved St. Agnes, ligger flere kjente tinngruver. Cassiteritt var å finne i en knaus, som sto igjen i Polberro. Ved Cligga Head er det en liten granittplugg og en gruve. Granitten er porfyrisk med årer av mørk grå, finkornet greisen.

Går vi nå til sentrum som må sies å være gruvebyen Redruth med omliggende gruvefelt, finner vi så inntenst bearbejdede felt at det ofte er vanskelig å skille ut de enkelte gru-

Maskinhuset på en gammel tinngruve ved St. Agnes Cornwall. Foto: J.H. Paxal.

ver. En får også langt mer inntrykk av kopperproduksjonen i Cornwall. Mens det opp til 1700-tallet nesten bare var snakk om tinnproduksjon, ble det etter oppdagelsen av kopperforekomstene mellom Redruth, Camborne og Truro en dominans av kopper. Snart ble det kopperproduksjon i en ganske annen skala, og en enkelt gruve produserte like mye kopper som alle de andre gravene produserte tinn. I midten av det 19. århundre ble det i Cornwall produsert 3/4 av verdens kopper. Men oppdagelsen av store kopperforekomster i andre verdensdeler gjorde brått slutt på dette i 1870-80. Da ble det i Dolcoth gruve funnet store tinnforekomster under kopperet, og flere andre gikk nå i dybden etter tinn. Men snart ble dette overskygget av Malaysia og nye forekomster i Australia. Etter et blaff under 1. verdenskrig var det endelig slutt.

Også Cornwalls andre gruver bør nevnes. Rundt den smeltede granitten var det en konsentrisk påvirkning og mineralisering med tinn, som tidligst krystalliserte ut i en indre sone,

deretter kopper, så zink, bly, sølv og jern, som ga disse områder grunnlag for gruvedrift.

Det er for en rockhound et rotete område, særlig fordi det er dårlig med veimerking mellom gravene. Men vi lokaliserte Carn Brea (fin, grønn fluoritt) og Consolidated Mines (vakre kvartskrystaller). Et sted var vegen sperret av fordi den tydeligvis holdt på å synke ned i en underliggende gruve. Men det var ellers ingen problemer med omstreifende virksomhet med geologhammer i disse områder.

Truro er Cornwalls katedralby og meget trivelig. Her ligger et fint geologisk museum med kjente samlinger. Lenger øst, henimot Cornwalls grense til Devon, som er elva Tamar, ligger Christow baryttbrudd. Det er nedlagt og en tidligere arbeider der innbød til samling av fine bladkrystaller. Vi lokaliserte også den nedlagte urangruve South Terras, men det var ingen hjemme på den tilliggende gård. Den er beskrevet av M. Gregory i 1946 transactions fra Geological Society.

VELKOMMEN TIL Nord-Norges steinbutikk

**Bertnes
Geo-Senter**

H. KVALNES

Boks 36, N-8052 Bertnes - Tlf. (081) 14 303
Bankgiro: 8902.32.65231 - Postgiro: 3 90 66 33
Bankforbindelse: A.s. Nordlandsbanken

Smykkesteinalperi — Steinsamling
Kjøp/salg stein og mineraler
Maskiner og utstyr for steinslipping til
hobby og industri
Halvfabrikata til smykkelaging

BE OM KATALOG

Fra Kaolinuttakene ved St. Austell. Foto: J.H. Paxal.

Øst for Truro ligger St. Austell og nord for denne finner en de kolossale kaolinområder. Det er som et månelandskap av skinnende hvit kaolin med grønne sjøer på bunnen av de uttak som er gjort. Herfra går kaolinen til fajansefabrikkene i Midt-England og til papirindustrien. Den kalles gjerne china clay.

Det gikk flere hundre år før Cornwall med sin keltiske befolkning kom under britisk styre og cornisk preger ennå en del av språkb Bruken. Vi dro til Mousehole, som er en kjent liten havn på Land's End-halvøya, men forsto ikke hvorfor ingen kunne si oss vegen. Det viste seg at navnet uttales «Mao-zell». Ellers er det ikke mange vansker med å ferdes på vegene eller i terrenget, men mange vegger er smale, og det er ikke godt å skjønne hvordan en skal komme til

Mousehole, hvor det forøvrig er en mineralhandler, og få snudd når vegene er så stinne av biler i ferietiden, som folk fortalte. Vegen om den gamle by Bath ned til Cornwall kan anbefales, med besøk i den interessante hule Wookey Hole sønnenfor, nær Wells. Her skal det ha bodd folk så langt tilbake som 40.000 år. Vegen hjem kan gjerne legges om Stonehenge nord for Salisbury.

For lesere av Daphne du Mauriers spenningsromaner, kan vi tilføye at Jamaicakroen ligger og fremdeles er i drift like ved grensen til Devon. Som kjent brukte hun denne kroen som bakgrunn for den nifse historien om de grumme vrakrøvere i forrige århundre. Uten fare for å bli røvet kan man idag drikke en god kopp te, her ved den store peisen, på veg nordover.